

Komárom: Igmándi erőd és környéke

Kezelési terv

2024

Készítette: Barina Zoltán

Tartalom

1.	Azonosító adatok	3
1.1.	Jogszabályi háttér	3
1.2.	A védett érték adatainak frissítése	3
1.3.	Dokumentumfotók.....	6
2.	Természetvédelmi célkitűzések	11
3.	Részletes természetvédelmi kezelési terv	12
3.1.	Természetvédelmi stratégiák	12
3.2.	Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak.....	12
	3.2.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak	12
	3.2.2. Élőhelyek kezelése, fenntartása, fajok védelme	13
	3.2.3. Látogatás	13
	3.2.4. Oktatás és bemutatás.....	13
	3.2.5. Kutatás, vizsgálatok	13
	3.2.6. Terület- és földhasználat, természetvédelmi infrastruktúra	13
	3.2.7. Táj- és kultúrtörténeti értékek	13
	3.2.8. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak	13
3.3.	Kezelési egységek.....	14
	3.3.3. KE01 – Természetközeli gyep	14
	3.3.1. KE02 – Másodlagos gyep	15
	3.3.2. KE03 – Idegenhonos fás állomány	15
	3.3.4. KE04 – Kivett	16
3.4.	Adminisztráció.....	16
3.5.	A természetvédelmi kezelési terv végrehajtásának ellenőrzése és a terv felülvizsgálata.....	16

1. Azonosító adatok

1.1. Jogszábiályi háttér

Védetté nyilvánító határozat: Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének 15/2015 (X.22) önkormányzati rendelete a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről

Védetté nyilvánítás ideje: 1992

Kategória: helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védetté nyilvánítás indoka, természetvédelmi célja: növénytani, állattani

Részletesebben: a terület természeti értékeinek hosszú távú megóvása, megőrzése. Az erőd sáncain, építményein számos gyógynövényfaj figyelhető meg, a városi környezet ellenére számos állatfajnak is viszonylag nyugodt élőhelyet nyújt az erőd, fészkelő- és táplálkozó területet biztosít számos lepkének, hüllőnek, madárnak és emlősnek. Egy kis kőfűlkében évek óta költ egy vörös vércse pár (*Falco tinnunculus*), a külső földsáncokban egyes években a gyurgyalag (*Merops apiaster*) is fészkel, a római kori kőfaragványok között vízi, kockás- és erdei siklók láthatók, ürge és zöld gyíkok találhatók, de a házi rozsdafarkú, barázdabillegető és cigánycsuk is itt költ. A földművek alatt kanyargó sötét folyosók és termek szellőző kürtőiben rendszeresen telelnek denevérek is.

hrsz.: 1171, 1169

Művelési ág: erőd, múzeum, telephely

Az 1169 hrsz. keleti része üzemtervezett erdő (Komárom 119/C)

Kiterjedése: 5,0827 ha + 4,5328 ha = 9,6155 ha

Tulajdonos:

- 1171 hrsz-ú ingatlan: Magyar Állam
- 1169 hrsz-ú ingatlan tulajdonosa: Komárom Város Önkormányzata

Kezelő: Monostori Erőd Hadkultúra Központ Műemlék-helyreállító, Ingatlanfenntartó és hasznosító Nonprofit Kft.

Egyéb kapcsolódó rendelkezések:

A védetté nyilvánító önkormányzati rendelet és mellékletei további részleteket nem tartalmaznak.

1.2. A védett érték adatainak frissítése

A természetvédelmi terület elhelyezkedése:

Az erőd területéről 2013-ban ökológiai állapotfelmérés készült. Az állapotfelmérés eredménye alapján védett növényfaj a területen nem fordul elő, a kimutatott védett állatok pedig a következők:

Gerinctelenek:

fecskefarkú lepke (*Papilio machaon*)

Atalanta-lepke (*Vanessa atalanta*)

Kétéltűek:

zöld varangy (*Bufo viridis*)

barna varangy (*Bufo bufo*)

Hüllők:

fürge gyík (*Lacerta agilis*)

zöld gyík (*Lacerta viridis*)

vízisikló (*Natrix natrix*)

erdei sikló (*Elaphe longissima*)

kockás sikló (*Natrix tessellata*)

Madarak:

gyurgyalg (*Merops apiaster*) 1–2 pár fészkel

darázsölyv (*Pernis apivorus*): átvonulóként

rétisas (*Haliaeetus albicilla*): átvonulóként

vándorsólyom (*Falco peregrinus*) 1–1 példány

vörös vércse (*Falco tinnunculus*) 1 pár

házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*) 2 pár

barázdabillegető (*Motacilla alba*) 1 pár
fekete rigó (*Turdus merula*)
holló (*Corvus corax*): átvonulóként

Emlősök:

kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
közönséges denevér (*Myotis myotis*)
rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*)
mókus (*Sciurus vulgaris*)

2024-ben kimutatott növényfajok (**védett faj**, **természetes kísérőfaj**, **idegenhonos faj**):

Acer negundo
Acer platanoides
Acer pseudoplatanus
Achillea collina
Agropyron repens
Ailanthus altissima
Artemisia campestris
Artemisia vulgaris
Asparagus officinalis
Asplenium ruta-muraria
Ballota nigra
Bothriochloa ischaemum
Bromus erectus
Buddleja davidii
Carduus acanthoides
Carex hirta
Carex liparicarpos
Carlina vulgaris
Celtis occidentalis
Centaurea sadleriana
Centaurea stoebe
Chelidonium majus
Chondrilla juncea
Conyza canadensis
Cornus sanguinea
Crataegus monogyna
Cynodon dactylon
Dactylis glomerata
Dryopteris filix-mas
Echium vulgare
Eryngium campestre
Euonymus europaeus
Euphorbia cyparissias
Festuca rupicola
Galium glaucum
Geum urbanum
Glechoma hederacea
Hedera helix

Humulus lupulus
Hypericum perforatum
Iris germanica
Juglans regia
Ligustrum vulgare
Lilium candidum
Linaria vulgaris
Lycium barbatum
Mahonia aquifolium
Marrubium peregrinum
Melandrium album
Melica transsylvanica
Mercurialis annua
Muscari comosum
Parthenocissus inserta
Petrorhagia prolifera
Picris hieracioides
Potentilla anserina
Potentilla arenaria
Potentilla reptans
Prunus cerasifera
Quercus petraea
Reseda lutea
Reynoutria japonica
Robinia pseudacacia
Rosa canina
Rubus caesius
Salvia nemorosa
Senecio jacobaea
Silene vulgaris
Solidago canadensis
Stellaria media
Stipa capillata
Syringa vulgaris
Taraxacum officinale
Thymus glabrescens
Urtica dioica
Verbascum lychnitis

Verbascum phlomoides

Viola odorata

1.3. Dokumentumfotók

Rendszeresen nyírt másodlagos gyep (KE02) az Igmándi erőd belső részén

Természetközeli szárazgyep (KE01) az erőd sáncának déli lejtőjén

Ördögcérnával (*Lycium barbatum*) benőtt gyep (KE01) az erőd sáncának déli lejtőjén

Park (KE02) az erőd falán kívül

Idegenhonos fa- és cserjefajok dominálta terület (KE03)

Üde gyep (KE02) az erőd árkában és idegenhonos fa- és cserjefajok az erőd falán

2. Természetvédelmi célkitűzések

A Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete szerint:

A helyi jelentőségű természetvédelmi területeken meghatározott alapvető természetvédelmi cél a kiemelt zöldövezeti területek, növénytakasúlságok, valamint védett állatfajok és egyedi természeti értékek megtartása, a biodiverzitás fenntartása. További cél a szennyezések megakadályozása, minimalizálása, a természeti és kulturális értékek megismerésére irányuló kutatás, oktatás, turizmus támogatása.

Rendeltetés: Az Igmándi Erőd természetközeli élőhelyeinek, az itt élő fajok és közösségek megőrzése és kedvező természetvédelmi helyzetben történő fenntartása.

Célkitűzés:

- A természetes élőhelyek és fajaik fennmaradásának biztosítása
- A természeti és kultúrtörténeti értékek együttese fennmaradásának biztosítása
- A terület élővilágának védelme
- A természetvédelmi célú bemutatás elősegítése
- A területen gyorsan terjedő özőnfajok állományának csökkentése, a természetes, őshonos fajösszetétel fenntartása
- Lágý- és fásszáru tájidegen fajok arányának visszaszorítása

3. Részletes természetvédelmi kezelési terv

3.1. Természetvédelmi stratégiák

A Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.), az összes komáromi helyi védett területre és értékre vonatkozó önkormányzati rendelet 2. melléklete szerint:

- a.) Az agresszívan terjedő invazív növényzetet vissza kell szorítani, a tájidegen fákat folyamatosan hazai, tájban honos fafajokra (tölgy, kőris, stb.) kell cserélni.
- b.) A különlegesen ritka, védett, fokozottan védett növény- és állatfajok populációnak védelmét biztosítani kell
- c.) Az értékek bármilyen szennyezését, rongálását meg kell akadályozni.
- d.) A természetvédelmi szempontból értékes, kívánatos állapotot kell rögzíteni és fenntartani a beavatkozások minimalizálása mellett.

Az Igmándi Erőd védelmének célja a kiemelt zöldövezeti területek, növénytársulások, valamint védett állatfajok és egyedi természeti értékek megtartása, a biodiverzitás fenntartása, a természetközeli élőhelyek legalább mai állapotukban való megtartása, optimális esetben javítása. További cél a szennyezések megakadályozása, minimalizálása, a természeti és kulturális értékek megismerésére irányuló kutatás, oktatás, turizmus támogatása. A természetvédelmi cél elérése érdekében a fő – általános – tennivalók a következők:

- Tilos a védett természeti terület állapotát és jellegét a természetvédelmi célokkal ellentétesen megváltoztatni.
- Erdő, rét, legelő művelési ágának megváltoztatásához csak kivételes esetben és csak a természetvédelem érdekeinek megfelelően szabad hozzájárulni.
- A természetvédelmi területen tilos olyan épületet, építményt, nyomvonalas létesítményt, berendezést létesíteni vagy üzembe helyezni, amely annak jellegét és állapotát veszélyezteti, károsítja, vagy ott a tájképi egységet megbontja.
- A természetvédelmi területen fokozott figyelmet kell fordítani a hulladékok folyamatos eltávolítására, a rendszeres zöldterület kezelésre, amennyiben szükséges karbantartási ütemtervet kell készíteni a folyamatos fenntartás céljából.
- Az özönnövények állományainak megfigyelése, szükség esetén visszaszorításuk
- A gyepek erdősülésének, túlzott cserjésedésének megakadályozása
- Kiemelt védett fajok jelenlétének, állományainak monitorozása, szükség esetén fajvédelmi tennivalók meghatározása, végrehajtása
- A művelési ág besorolások aktuális műveléshez igazítása

3.2. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

A természetvédelmi kezelési tervben nem részletezett vagy nem szabályozott kezelési előírásokat a területen az illetékes hatóság egyedi államigazgatási eljárásban határozza meg.

3.2.2. Élőhelyek kezelése, fenntartása, fajok védelme

Az őshonos fák megőrzését elősegítő beavatkozásokat (száraz, letört ágak eltávolítása, sebkezelés, stb.) vegetációs időszakon kívül, de az énekesmadarak költési időszaka előtt kell elvégezni.

3.2.3. Látogatás

Az erőd belső területe látogatási időben, belépőjegy váltása ellenében látogatható (vö. 2. melléklet a Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.) önkormányzati rendelet 6. § (2) bekezdéséhez, 3.11. Látogatás, ismeretterjesztés, sport). Az erőd körüli külső területek korlátozás nélkül látogathatók.

3.2.4. Oktatás és bemutatás

- Ismeretterjesztési célból arra alkalmas helyeken tanösvényeket lehet létesíteni, ahol a természetvédelmi terület növénytani és állattani értékeiről szerezhettek ismereteket a látogatók. (vö. 2. melléklet a Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.) önkormányzati rendelet 6. § (2) bekezdéséhez, 3.11. Látogatás, ismeretterjesztés, sport)
- Az erőd és védettsége történetének megismertetése

3.2.5. Kutatás, vizsgálatok

- A terület egészen a terület állapotát befolyásoló vizsgálatok a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezései szerint végezhetők, beavatkozással nem járó kutatások a fenntartó felé történő bejelentés után végezhetők.
- Az erőd élővilágának felmérése és nyomon követése
- Az erőd és védettsége történetének felkutatása

3.2.6. Terület- és földhasználat, természetvédelmi infrastruktúra

- A területen minden ipari és bányászati tevékenység tilos
- A területen új épület és építmény csak úgy helyezhető el, ha az a fákat és gyökérzetüket nem érinti
- A meglévő infrastruktúra-hálózat karbantartása során az eredeti állapotot helyre kell állítani
- A meglévő közművek karbantartása során az eredeti állapotot helyre kell állítani
- A területen új építésű közmű csak úgy építhető vagy vezethető át, ha az a fákat és gyökérzetüket nem érinti.
- A területen technikai sportok végzése tilos

3.2.7. Táj- és kultúrtörténeti értékek

- A teljes erőd tájképi jellegét meg kell őrizni

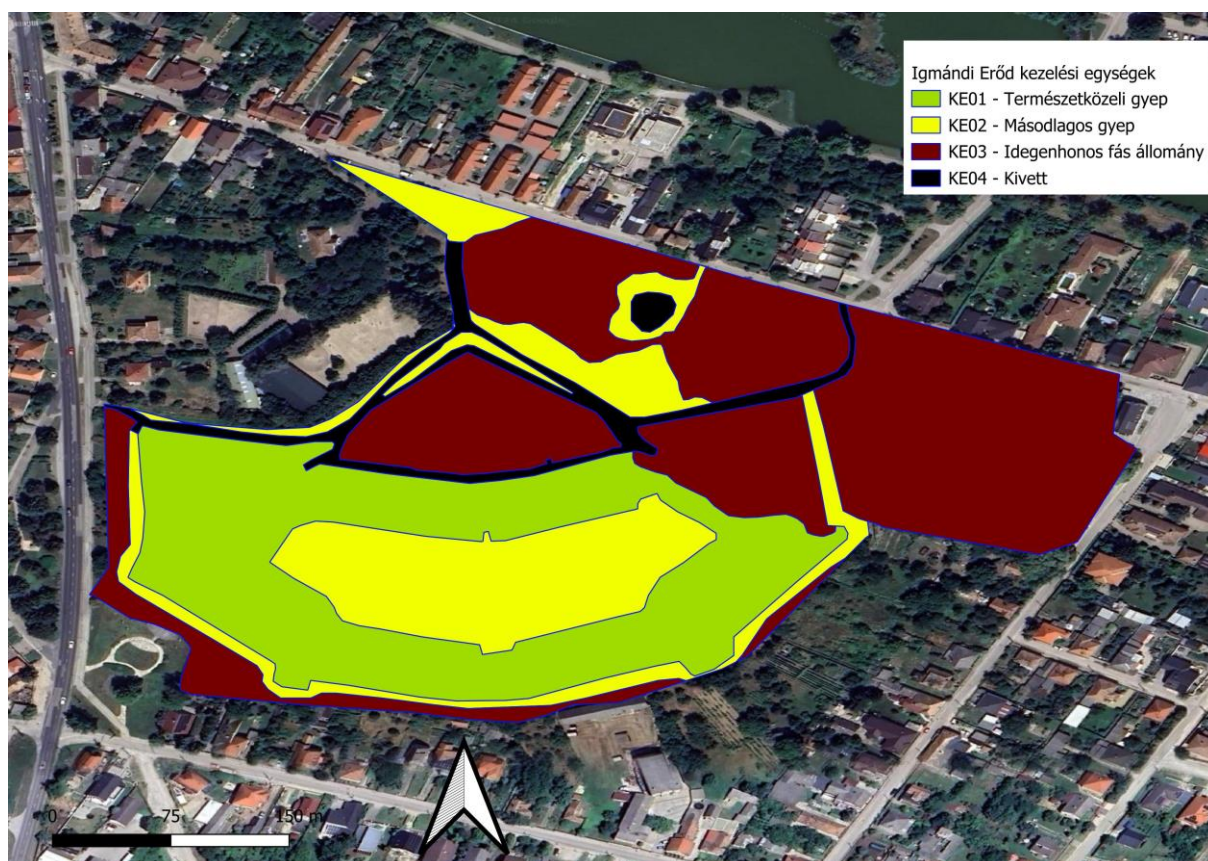
3.2.8. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

- Természetvédelmi beavatkozásokon kívül egyéb beavatkozások nem végezhetők el.

3.3. Kezelési egységek

Az erőd belső területén természetközeli és jellegtelen gyepek találhatók, az erőd sáncain található természetközeli gyepek nagy területen cserjésednek ördögcérnával (*Lycium barbatum*) és erdősülnek bálványfával (*Ailanthus altissima*).

Bent és kívül is több foltban megtalálhatók idegenhonos fa- és cserjefajok alkotta vagy elegyes állományok. A külső részeken rendszeresen nyírt parkszerű gyepek találhatók, köztük utak futnak és itt található a Komárom víztorony.

3.3.3. KE01 – Természetközeli gyepek

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak az erőd sáncain kialakult természetes kísérőfajokat tartalmazó szárazgyepek.

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- G1 – Nyílt homokpusztagyepek
- H4 – Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

- Gyomirtószerek használatának mellőzése
- Gyepek feltörése nem megengedett
- Gyepek beépítése nem megengedett

- A kaszálások intenzitása a természetközeli állapotokat jelző növényfajok virágzásának és termésérésének elősegítéséhez igazítva
- A kaszálások idejének ütemezése a természetvédelmi szempontból értékesebb fajok szaporodásbiológiájának figyelembevételével történjen
- idegenhonos fa és cserjefajok eltávolítása
- szelektív és biológiai szűnyogirtás a vegyszeres helyett
- vadat vonzó létesítmények nem telepíthetők

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

- Az idegenhonos fajok visszaszorítását eredményező beavatkozások szükségesek.
- Gyep diverzitásának növelése helyi szaporítóanyagból származó természetes kísérőfajokkal.

Kezelési javaslatok indoklása

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a természetközeli élőhelyek fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében.

3.3.1. KE02 – Másodlagos gyep

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a terület parkként funkcionáló, rendszeresen nyírt gyepei, elszórtan ültetett fákkal és cserjékkel. A gyakran mesterséges, felülvetett gyepekben természetes kísérőfajok jellemzően nem fordulnak elő.

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

- Gyomirtószerek használatának mellőzése
- Gyep feltörése nem megengedett
- Gyep beépítése nem megengedett
- A kaszálások intenzitása a lehetséges helyeken csökkentendő a kétszikűek virágzásának elősegítése céljából

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

- Gyep felülvetése (ültetése) természetes kísérőfajokkal lehetséges
- Gyep átalakítása természetközeli gyepké lehetséges

Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok követése javítja az őshonos fajok fennmaradási feltételeit, növeli a természetközeli élőhelyek kiterjedését és javítja állapotukat.

3.3.2. KE03 – Idegenhonos fás állomány

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a várak körüli különböző fafajú erdő- és cserjeállományok.

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- RA – Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
- S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

- őshonos fák és cserjék eltávolítása csak szálanként vagy foltokban
- szelektív és biológiai szűnyogirtás a vegyszeres helyett
- vadat vonzó létesítmények nem telepíthetők

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

- Az idegenhonos fák fokozatos eltávolítása.
- Erdőalkotó idegenhonos fafajok fokozatosan őshonosakra cserélése
- A zárt cserjések felnyitása.

Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok követése javítja az őshonos fajok fennmaradási feltételeit és növeli a természetközeli élőhelyek kiterjedését.

3.3.4. KE04 – Kivett

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a beépített és lebetonozott (burkolt) faszínek

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- U1 – Belvárosok, beépített faluközpontok, lakótelepek
- U4 – Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
- U11 – Út- és vasúthálózat

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

Nem végezhetők olyan beavatkozások (pl. utak, járdák sózása), amik közvetve vagy közvetlenül negatív hatással vannak a KE01 és KE03 kezelési egység élőhelyeire. Ezek helyett környezetkímélő megoldások alkalmazandók.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység kiterjedése nem növelhető, azonban átalakítható a KE01 vagy KE03 kezelési egységekhez tartozó élőhelyekké.

Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység élőhelyei természetvédelmi értéket nem képviselnek, kezelésük módja azonban lényeges az érintkező kezelési egységek megőrzése szempontjából.

3.4. Adminisztráció

- Biztosítani kell, hogy a tervezési terület a kijelölt természetvédelmi kezelő vagyonkezelésében legyen.
- A terület kezelője mellett kötelezően kijelölendő a terület megfelelő kompetenciákkal rendelkező természetvédelmi kezelője.

3.5. A természetvédelmi kezelési terv végrehajtásának ellenőrzése és a terv felülvizsgálata

Jelen kezelési terv folyamatos előírásai határidőhöz nem kötöttek. Az egyszeri beavatkozások mielőbbi megvalósítására kell törekedni.

A természetvédelmi kezelési terv előírásainak betartását a természetvédelmi hatóság ellenőrzi, a kezelési tervben megadott kezelési feladatok végrehajtását a természetvédelmi kezelő és Komárom Város Önkormányzata ellenőrzi.

A természetvédelmi kezelési tervet 5 évente felül kell vizsgálni és a szükséges módosítási javaslatokat megtenni. A természetvédelmi kezelési terv felülvizsgálatát Komárom Város Önkormányzata, a terület természetvédelmi kezelője és a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság végzi, szükség esetén szakértő(k) bevonásával.